

به نام خدا

گزارش کارشناسی درباره:

«طرح الحاق یک تبصره به ماده (۲۰۶) قانون آیین نامه داخلی مجلس»

مخصوص صحن علنی

مشخصات طرح

دوره یازدهم - سال دوم

شماره ثبت:

۷۴۲

شماره چاپ:

۹۹۹

تاریخ چاپ:

دفتر مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۸۰۴۰

تاریخ انتشار:

۱۴۰۰/۱۱/۹

مقدمه

طرح «الحاق یک تبصره به ماده (۲۰۶) قانون آیین نامه داخلی مجلس» به شماره ثبت ۷۴۲ به صورت دوفوریتی ارائه گردیده است. هدف از ارائه این طرح افزایش فرصت بیان تذکرات در صحن علنی مجلس است.

پیشینه تقنینی موضوع

در خصوص موضوع «تذکر» ماده (۱۴۴) سابق قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی^۱ مصوب ۱۳۶۱، اختیار تذکر به رئیس جمهور و وزرا برای نمایندگان مجلس را پیش بینی کرده بود. متعاقباً در اصلاحیه این قانون، نمایندگان در ماده (۱۹۲) طرح اصلاح موادی از قانون آیین نامه داخلی مجلس مقرر نمودند رئیس جمهور یا معاون وی یا وزیر مسئول حسب مورد، مکلف به ارائه پاسخ کتبی به تذکراتی که از سوی نمایندگان ایراد می گردد می باشند، اما شورای نگهبان با ایراد به ماده مزبور، اعلام نمود:

«الزام وزیر و رئیس جمهور به پاسخ به تذکر نمایندگان خلاف اصل پنجاه و هفتم (۵۷) قانون اساسی است.»

از این رو مصوبه مزبور به دلیل اصرار مجلس بر نظر خویش، در نهایت نزد مجمع تشخیص مصلحت نظام ارجاع و مجمع تشخیص مصلحت نظام نیز با حذف الزام رئیس جمهور و وزرا و نمایندگان آنها در پاسخ به نمایندگان مجلس، به نوعی نظر شورای نگهبان را تأیید و به موجب مصوبه مورخ ۱۳۷۹/۰۱/۲۰ این چنین مقرر نمود:

«در کلیه مواردی که نماینده یا نمایندگان مطابق اصل هشتاد و هشتم (۸۸) قانون اساسی، از رئیس جمهور یا وزیر

درباره یکی از وظایف آنان حق سؤال دارند، می توانند در خصوص موضوع مورد نظر به رئیس جمهور و وزیر مسئول کتباً تذکر دهند. رئیس مجلس تذکر را به رئیس جمهور یا وزیر مربوط ابلاغ و خلاصه آن را در اولین جلسه علنی آتی مجلس عنوان می نماید.» از این رو حکم مزبور هم اکنون با اصلاحاتی در ذیل آن با عنوان ماده (۲۰۶) اصلاحی قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی لازم الاجراست.

شایان ذکر است اصلاحات اخیر ناظر به ماده مذکور در سه مقطع در قالب الحاق و اصلاح جزئی به شرح ذیل

صورت گرفته است:

۱. ماده (۱۴۴) - در صورتی که نماینده‌ای صلاح اندیشی‌هایی داشته باشد و یا در یکی از سازمان‌های دولتی یا وابسته به دولت و یا مؤسساتی که با سرمایه یا کمک مالی دولت اداره می‌شوند یا هر نوع سازمان و مؤسسه که بعضاً و یا کلاً از وجوه عمومی اداره می‌شود عملیات مخالف اصول یا برخلاف قانون و مقررات قانونی مشاهده نماید یا از سوء جریان اداره‌ای اطلاع پیدا کند حق دارد راجع به آن موضوع توسط رئیس هرچه زودتر به وزیر مسئول و یا نخست‌وزیر کتباً تذکر دهد. رئیس در اولین فرصت مجلس تذکر او را به دولت یا مسئول مربوط ابلاغ و خلاصه آن را در مجلس عنوان می‌نماید. وزیر مسئول و یا نخست‌وزیر باید پاسخ کتبی را مستقیماً به نماینده ابلاغ نماید.

۱. عبارت «هیئت رئیسه» جایگزین عبارت «رئیس مجلس» و کلمات «اولین» و «آتی» حذف شده است. (اصلاحی ۱۳۸۷/۹/۲۶)

۲. عبارت «هیئت رئیسه تذکر را به رئیس‌جمهور یا وزیر مربوط ابلاغ و خلاصه آن را در جلسه علنی مجلس عنوان می‌نماید» به عبارت «هیئت رئیسه خلاصه تذکر را در جلسه علنی مجلس قرائت و متن کامل تذکر را به رئیس‌جمهور یا وزیر مربوط ابلاغ می‌نماید» اصلاح شده است. (اصلاحی ۱۳۹۱/۲/۳۰)

۳. در تاریخ ۱۳۹۲/۰۳/۸ یک تبصره به ماده مذکور الحاق شد. این تبصره بیان می‌دارد: «قبل از پایان هر جلسه علنی حداکثر پنج نفر از نمایندگان می‌توانند هر کدام به مدت دو دقیقه تذکر شفاهی دهند و در صورتی که متقاضیان بیش از پنج نفر باشند به قید قرعه تعیین می‌شوند. نمایندگان نمی‌توانند در مدت یک ماه بیش از یک بار تذکر شفاهی دو دقیقه‌ای فوق را بدهند و حق واگذاری به نماینده دیگر را ندارند».

همچنین مجلس شورای اسلامی در ۲۲ دی‌ماه ۱۴۰۰ در راستای الزام مخاطبین تذکر به ارائه پاسخ بر طرح «اصلاح ماده (۲۰۶) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی» به شماره ثبت ۵۱۹ اصرار کرد تا این مصوبه در مجمع تشخیص مصلحت نظام بررسی گردد، اما هنوز مجمع تشخیص نظر خود را در مورد این مصوبه مجلس اعلام نکرده است.

از تاریخچه مذکور اینچنین استنباط می‌گردد در ابتدا تذکر منحصرأ به صورت کتبی بوده و سپس امکان تذکر شفاهی در کنار تذکر کتبی فراهم شده است. همچنین رویه تغییر مواد آیین‌نامه داخلی در سال‌های اخیر نشان‌دهنده تقویت و گسترش ابزار تذکر است.

بررسی مفاد طرح

به موجب طرح حاضر یک تبصره به عنوان تبصره «۲» به ماده (۲۰۶) قانون آیین‌نامه داخلی به شرح زیر اضافه خواهد شد:

«تبصره «۲» - رئیس جلسه می‌تواند متناسب با وقت باقی‌مانده از جلسه علنی به تعدادی از نمایندگان متقاضی اجازه دهد به مدت یک دقیقه تذکر شفاهی بدهند».

در خصوص طرح حاضر نکاتی به شرح زیر قابل ذکر است:

۱. موضوع تذکر طبق ماده (۲۰۶) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس، «وظایف رئیس‌جمهور و وزیران» است. لذا برخلاف مفاد مقدمه توجیهی، تبریک یا تسلیت در مورد حوزه انتخابیه نمی‌تواند موضوع تذکر باشد. به عبارت دیگر ابزار تذکر بستری برای یادآوری وظایف و اعلام اخطار در مورد فعل‌ها و ترک فعل‌ها به رئیس‌جمهور و وزیران است. در نتیجه مخاطب و موضوع تذکر باید متناسب با هدف این ابزار باشد.

۲. به نظر می‌رسد که در این طرح، با توجه به مقدمه توجیهی، کارکرد نطق نمایندگان و تذکر خلط شده است. در راستای اجرای اصل هشتاد و چهارم،^۱ امکان نطق نمایندگان در ماده (۱۰۵) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس^۲ پیش‌بینی شده است. در این فرصت

---

۱. اصل هشتاد و چهارم: هر نماینده در برابر تمام ملت مسئول است و حق دارد در همه مسائل داخلی و خارجی کشور اظهار نظر نماید.

۲. ماده (۱۰۵) - در هر جلسه رسمی بجز جلسات بررسی لوایح برنامه توسعه، بودجه سالیانه و استیضاح یا رأی اعتماد به وزیران، سه نفر از نمایندگان می‌توانند به نوبت و طبق فهرستی که از قبل به قید قرعه توسط هیئت رئیسه تنظیم شده است، حداکثر به مدت هفت دقیقه نطق نمایند. همچنین دو نفر از نمایندگان که در آن جلسه نوبت نداشتند باشند به جهت مسائل ضروری می‌توانند یک ساعت قبل از شروع جلسه در لوح مخصوص یا دستگاه الکترونیک ثبت‌نام کرده و حداکثر به مدت پنج دقیقه نطق نمایند. در صورتی که بیش از دو نفر از نمایندگان متقاضی این نطق باشند، هیئت رئیسه به قید قرعه به دو نفر وقت خواهد داد. هیچ یک از نمایندگان نمی‌توانند در مدت دو ماه بیش از یک بار نطق پنج دقیقه‌ای نمایند.

نمایند حق واگذاری تمام وقت خود را به نماینده دیگر دارد.

نمایندگان می‌توانند در خصوص تمامی مسائل داخلی و خارجی، محلی و ملی مرتبط با هریک از قوا اظهار نظر نمایند. این در حالی است که ابزار تذکر یکی از ابزارهای نظارتی مجلس بر قوه مجریه است.

۳. نسبت تبصره ماده (۲۰۶) قانون آیین‌نامه داخلی با این طرح مشخص نیست که آیا امکان استفاده هم‌زمان از تذکر دو دقیقه‌ای و تذکر یک دقیقه‌ای در هر جلسه وجود دارد یا خیر. این عدم شفافیت مغایر بند «۹» سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری به نظر می‌رسد. همچنین طرح حاضر در مورد کیفیت و کمیت ارائه تذکر یک دقیقه‌ای مورد پیشنهاد، هیچ ضابطه‌ای را مشخص نکرده است و طبق این طرح رئیس جلسه از این جهت به صلاحدید خود عمل می‌کند. به عبارت دیگر این طرح در مورد «تعداد تذکره‌دهندگان در هر جلسه»، «امکان واگذاری نوبت به سایر نمایندگان»، «امکان بیان تذکر یک نماینده در جلسات متوالی» و مانند آن ساکت است. اعطای اختیارات بدون ضابطه مغایر نظام اداری صحیح مذکور در اصل سوم به نظر می‌رسد و می‌تواند موجب نارضایتی از کیفیت اداره مجلس گردد.

۴. لازم است که با اصلاح عنوان طرح، عبارت «قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی» به صورت کامل درج گردد. همچنین بایستی در ابتدای طرح قید شود که تبصره فعلی ماده (۲۰۶) به عنوان تبصره «۱» در نظر گرفته می‌شود.

جمع بندی

با توجه به ایرادات شکلی و ماهوی و مغایرت این طرح با نظام اداری صحیح (موضوع بند دهم اصل سوم قانون اساسی) و بند نهم سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری رد کلیات این طرح پیشنهاد می‌گردد.

ارجاع به کمیسیون	موافق به شرط اصلاح	مخالف	موافق	
		✓		ماده واحد

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	ارجاع به کمیسیون	موافق به شرط اصلاح	مخالف	موافق	
	با توجه به ایرادات شکلی و ماهوی و مغایرت این طرح با نظام اداری صحیح (موضوع بند دهم اصل سوم قانون اساسی) و بند نهم سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری <u>رد کلیات این طرح پیشنهاد می‌گردد.</u>			✓		ماده واحد